

การดำเนินคดีครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัว

คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายความว่า คดีที่เกี่ยวกับการสมรสรวมทั้งสิทธิและหน้าที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดา มารดาและบุตรไม่ว่าทางใด ๆ ซึ่งพิพาทตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับฐานะและความสามารถของบุคคลอื่นเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ ซึ่งพอที่จะแยกประเภทคดีครอบครัวที่จะต้องยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอใด ๆ ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ดังนี้

๑. คดีที่พิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ได้แก่

๑.๑ คดีที่เกี่ยวกับการหมั้น ได้แก่ กรณีผิดสัญญาหมั้น เช่น การฟ้องขอให้คืนของหมั้นและเงินที่มอบให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสหรือกรณีฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นซึ่งร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น

๑.๒ คดีเกี่ยวกับการเรียกเงินค่าสินสอดคืนโดยอ้างว่ากรณีไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิง

๑.๓ คดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา เช่น ภรรยาฟ้องสามีให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู

๑.๔ คดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพย์สินของสามีภรรยา เช่น ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำไปแต่เพียงฝ่ายเดียว

๑.๕ คดีเกี่ยวกับความสิ้นสุดแห่งการสมรสและขอแบ่งสินสมรส เช่น ฟ้องขอให้ปฏิบัติตามข้อตกลงท้ายทะเบียนการหย่าหรือฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรสโดยอ้างว่าเป็นโมฆียะหรือฟ้องว่าการจดทะเบียนหย่าระหว่างโจทก์จำเลยเกิดขึ้นเพราะโจทก์ถูกจำเลยข่มขู่หรือในกรณีฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายชู้

๑.๖ คดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดาและบุตร เช่น ฟ้องว่าจำเลยในฐานะบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์และขอให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือกรณีบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของภริยาคนใหม่ของบิดาได้ขัดขวางในการที่โจทก์จะเข้าพบพูดคุยและให้การรักษาบิดา

๒. คดีที่พิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๑ อันเกี่ยวข้องกับฐานะและความสามารถของบุคคลอื่นเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ เช่น ภริยาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าสามีเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาเป็นผู้พิทักษ์ หรือกรณีที่พี่สาวยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องซึ่งเป็นพี่สาวเป็นผู้พิทักษ์

๓. คดีซึ่งพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ อันเกี่ยวข้องกับฐานะและความสามารถของบุคคลอื่นเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียกับผู้เยาว์

การฟ้องคดีครอบครัว

๑. คดีมีข้อพิพาท เช่น คดีฟ้องหย่า คดีแบ่งสินสมรส คดีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรคดีถอนอำนาจปกครองต้องทำเป็นคำฟ้องยื่นต่อศาลใดศาลหนึ่ง ดังนี้

- ๑.๑ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล
- ๑.๒ เยาวชนและครอบครัวที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล

ค่าธรรมเนียมศาลกรณีคดีมีข้อพิพาท

คดีที่มีคำขอเรียกเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่น โดยจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่เรียกร้องนั้นถือเป็นทุนทรัพย์ โจทก์ต้องเสียค่าขึ้นศาลสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท ในอัตราร้อยละ ๒ แต่ไม่เกินสองแสนบาท และส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป เสียในอัตราร้อยละ ๐.๑

๒. คดีไม่มีข้อพิพาท ได้แก่ คดีที่ต้องใช้สิทธิทางศาลโดยมีคู่ความฝ่ายเดียวคือผู้ร้อง เช่น คดีขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ คดีขอจดทะเบียนรับรองบุตร คดีขอให้สั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถและแต่งตั้งผู้อนุบาลต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล
- ๒.๒ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล

ค่าธรรมเนียมศาลกรณีคดีไม่มีข้อพิพาท

ผู้ร้องต้องชำระค่าขึ้นศาลเรื่องละ ๒๐๐ บาทและค่าประกาศหนังสือพิมพ์ ๕๐๐ บาท ข้อยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีครอบครัวเพื่อเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียม

การขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

ในคดีแพ่ง คดีครอบครัว หากคู่ความมีความยากจน และไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมศาลก็สามารถยื่นคำร้องขอยกเว้นการชำระค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วนได้ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญ ดังนี้

๑. ต้องยื่นคำร้อง พร้อมคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การ พร้อมฟ้องแย้งต่อศาล

๒. ศาลอาจไต่สวนพยานเพื่อประกอบการพิจารณาคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ศาลจะอนุญาตให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะเมื่อศาลเชื่อว่าผู้ร้องไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือหากผู้ร้องไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรเมื่อคำนึงถึงสถานะของผู้ร้องและในกรณีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์หรือผู้อุทธรณ์ หรือฎีกา การฟ้องร้องหรืออุทธรณ์ฎีกาจะต้องมีเหตุผลสมควรด้วย

๓. คำสั่งศาลอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ถือเป็นที่สุด

๔. คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้บางส่วน หรือคำสั่งศาลให้ยกคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ภายในกำหนด ๗ วัน คำสั่งศาลสูงที่สั่งอุทธรณ์นั้นเป็นที่สุด

๕. ในกรณีที่ศาลยกคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลของโจทก์ โจทก์มีหน้าที่นำเงินค่าธรรมเนียมศาล ไปชำระภายในเวลาที่ศาลกำหนดไว้มิฉะนั้นศาลจะมีคำสั่งไม่รับฟ้อง

เมื่อรู้ตัวว่าถูกฟ้องคดีครอบครัว (คดีแพ่ง) ควรทำอย่างไร

๑. เมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลย ควรปรึกษาทนายความและแต่งตั้งทนายความเพื่อความและดำเนินการทางศาลแทน

๒. เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การ จะต้องยื่นคำให้การภายในเวลาตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามคำสั่งศาล มิฉะนั้นจะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

๓. การนับระยะเวลายื่นคำให้การ จะเริ่มนับตั้งวันที่จำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องหรือบุคคลอื่นที่อายุเกิน ๒๐ ปี ซึ่งอยู่ทำงานในบ้านหรือที่ทำงานเดียวกับจำเลย รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแทน แต่หากเป็นกรณีส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลย ด้วยการปิดหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไว้ที่บ้านหรือที่ทำงานของจำเลย หรือประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์การนับระยะเวลาจะเริ่มนับเมื่อพ้น ๑๕ วันนับแต่วันปิดหรือวันประกาศโฆษณา กล่าวง่าย ๆ ก็คือ จำเลยได้เวลาเพิ่มอีก ๑๕ วัน ซึ่งถ้าจำเลยไม่สามารถยื่นคำให้การภายในกำหนดได้ก็อาจจะยื่นคำร้องขอให้ศาลขยายระยะเวลายื่นคำให้การได้โดยต้องมีเหตุผลพิเศษอ้างเหตุที่ขอขยายระยะเวลานั้น จากนั้นจึงเป็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาต

หมายเหตุ ๑. เมื่อบุคคลใดถูกฟ้องเป็นจำเลย ควรปรึกษาและแต่งตั้งทนายความ

๒. หากวันครบกำหนดยื่นคำให้การตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ สามารถยื่นคำให้การในวันทำการถัดไปได้

การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษา

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจผลคำพิพากษา อาจอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้หรือเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจอาจฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เช่น ในคดีแพ่ง ตามปกติจะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้เฉพาะในกรณีที่คดีมีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นอุทธรณ์เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท และจะฎีกาได้เฉพาะในกรณีต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาแล้ว เป็นต้น คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์หรือฎีกาต้องยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาล ที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นในชั้นต้นภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ในคดีอาญาหากจำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จำเลยอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพิศติเรือนจำภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้พิศติส่งต่อให้ศาลชั้นต้น หรือให้ทนายความของจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลแทนตนก็ได้

การขอทุเลาการบังคับคดีหรือวางหลักประกัน

ถ้าจำเลยแพ้คดีในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เมื่อได้ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว จำเลยอาจยื่นคำร้อง ขอทุเลาการบังคับคดีไว้ก่อนได้ แต่ศาลอาจให้จำเลยวางเงินตามคำพิพากษาหรือหาเงินหลักประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นมาวางต่อศาลก็ได้